

Latijnse taal en cultuur

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Aanleveren scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 3.21, 3.24 en 3.25 van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende aspecten van de artikelen 3.21 t/m 3.25 van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020 van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de directeur van de school van de gecommiteerde toekomen. Deze stelt het ter hand aan de gecommiteerde.

- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.
- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het behaalde aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke corrector aanwijzen. De beoordeling van deze derde corrector komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met correctievoorschrift. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Als het antwoord op een andere manier is gegeven, maar onomstotelijk vaststaat dat het juist is, dan moet dit antwoord ook goed gerekend worden. Voor het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB1 *T.a.v. de status van het correctievoorschrift:*

Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.

NB2 *T.a.v. het verkeer tussen examinerator en gecommiteerde (eerste en tweede corrector):*

Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht. Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten. Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht. Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

NB3 *T.a.v. aanvullingen op het correctievoorschrift:*

Er zijn twee redenen voor een aanvulling op het correctievoorschrift: verduidelijking en een fout.

Verduidelijking

Het correctievoorschrift is vóór de afname opgesteld. Na de afname blijkt pas welke antwoorden kandidaten geven. Vragen en reacties die via het Examenloket bij de Toets- en Examenlijn binnenkomen, kunnen duidelijk maken dat het correctievoorschrift niet voldoende recht doet aan door kandidaten gegeven antwoorden. Een aanvulling op het correctievoorschrift kan dan alsnog duidelijkheid bieden.

Een fout

Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een fout bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.

Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt door middel van een mailing vanuit Examenblad.nl bekendgemaakt. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

- Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
en/of
- Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden Wolf-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.

Dit laatste gebeurt alleen als de aanvulling luidt dat voor een vraag alle scorepunten moeten worden toegekend.

Als een onvolkomenheid op een dusdanig laat tijdstip geconstateerd wordt dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt, houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen zijn de volgende vakspecifieke regels vastgesteld:

- 1 De onder '2 Algemene regels' geformuleerde bepalingen met betrekking tot een vraag zijn mutatis mutandis ook van toepassing op een kolon.
- 2 Bij de beoordeling van een essayvraag geldt dat, indien het maximum aantal woorden is overschreden, hiervoor geen scorepunt(en) in mindering wordt/worden gebracht.
- 3 Bij de beoordeling van de vertaling moet de score 0 worden toegekend indien in een kolon een ernstige fout is gemaakt; deze score kan niet worden gecompenseerd door de juiste weergave van de rest van het kolon.
- 4 Indien bij de vertaling een aantekening is genegeerd en indien dit heeft geleid tot een onjuiste weergave van het desbetreffende tekstelement, één scorepunt / meerdere scorepunten in mindering brengen, afhankelijk van de zwaarte van de fout en het maximum van het desbetreffende kolon.
- 5 Indien bij de vertaling van een kolon een Latijns woord niet is vertaald en dit woord niet van essentieel belang is voor de betekenis van dit kolon, één scorepunt in mindering brengen, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.

4.1 Beoordelingsmodel voor de vragen

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Aan het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt 1 scorepunt toegekend.

Afbeelding 1

1 maximumscore 1

De soldaten van Hannibal zijn bezig een (nieuwe) doorgang te maken / een (nieuw) pad door de rotsen aan te leggen / begieten de rotsen met azijn.

Of woorden van overeenkomstige strekking.

Tekst 1

2 maximumscore 1

Hannibal/Hij liet (krijgs)gevangenen (voor hun vrijheid op leven en dood) tegen/met elkaar vechten.

Of woorden van overeenkomstige strekking.

Vraag	Antwoord	Scores
3	maximumscore 2	
	a	
	<ul style="list-style-type: none"> • Hannibal houdt deze toespraak na de tocht over de Alpen. / Ze zijn al afgedaald. 	1
	b	
	<ul style="list-style-type: none"> • Inferimus (regel 5) / De andere persoonsvorm (van de hoofdzin is nevenschikkend met descendimus verbonden en) is ook praesens. 	1
	Of woorden van overeenkomstige strekking.	
4	maximumscore 1	
	hostis (regel 6)	
5	C	
6	maximumscore 2	
	<ul style="list-style-type: none"> • Crudelissima past beter bij het voorafgaande, want de Romeinen willen de Carthagers / Hannibal de ergste folteringen / de doodstraf laten ondergaan (en dat is uiterst wreed / staat niet in verhouding tot de aanklacht). 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • superbissima past beter bij het vervolg, want de Romeinen vinden (volgens Hannibal) dat zij als enigen alle regels mogen bepalen / willen precies voorschrijven wat de Carthagers moeten doen/laten / doen zelf precies waar ze zin in hebben zonder zich aan de afspraken te houden (en dat is volgens Hannibal zeer arrogant / want dat is meer arrogant dan wreed). 	1
	Of woorden van overeenkomstige strekking.	
7	maximumscore 1	
	de gang van zaken waarin de Carthagers / alle volken zelf (mogen)	
	bepalen met wie ze oorlog voeren of in vrede leven / waarin de Romeinen	
	zich niet met de (buitenlandse) politiek van Carthago/anderen bemoeien /	
	niet de baas spelen (over Carthago/anderen)	
	Of woorden van overeenkomstige strekking.	

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

8 maximumscore 2

a

- de coniunctivus van verbod / de (coniunctivus) prohibitivus / (Ne en) de coniunctivus
Of woorden van overeenkomstige strekking. 1

b

- Voorbeelden van een goed antwoord zijn: 1
 - wrevel/ergernis (bij Hannibal)
 - dat het (volgens Hannibal) overduidelijk is (dat Saguntum niet aan de Ebro ligt)

Opmerking

Bij a geen scorepunt toekennen wanneer alleen geantwoord is 'Ne (transieris)'.

9 D

10 maximumscore 2

a

- Letterlijk betekent het 'als het lot/geluk zal aarzelen/twijfelen'; er wordt (met deze verzachtende woorden) bedoeld 'als we geen geluk hebben / als we zullen verliezen / als we (moeten) sneuvelen'.
Of woorden van overeenkomstige strekking. 1

b

- mortem(ve) (regel 23) 1

Opmerking

Bij a het scorepunt alleen toekennen wanneer beide onderdelen van het antwoord juist zijn.

11 maximumscore 1

sententia

Opmerkingen

- Niet fout rekenen wanneer geantwoord is 'γνώμη'.
- Niet fout rekenen wanneer geantwoord is 'hyperbool'.

Tekst 2

12 maximumscore 1

Om slag te leveren (tegen Rome) / op te trekken naar Rome steekt Hannibal (vanuit het kamp) de Anio/rivier over.
Of woorden van overeenkomstige strekking.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

13 maximumscore 1

Er staat (in regel 22) dat het gevecht gunstig verliep (en uit de context blijkt dat de Carthagers verliezen). / Er wordt (in regel 23) het woord vijanden gebruikt (en uit de context blijkt dat daarmee de Carthagers bedoeld worden).

Of woorden van overeenkomstige strekking.

Opmerking

Het scorepunt niet toekennen wanneer geantwoord is 'Er wordt (in regel 22) het woord stad gebruikt (en uit de context blijkt dat daarmee Rome bedoeld wordt).'

14 maximumscore 1

De ruiters zien eruit als soldaten/bondgenoten van het Carthaagse leger. / De bevolking was niet op de hoogte van het overlopen van de Numidiërs. / De bevolking denkt dat deze overlopers van de Aventijn vluchten voor vijanden / verdreven zijn door vijanden (die de Aventijn ingenomen hebben).

Of woorden van overeenkomstige strekking.

Opmerking

Niet fout rekenen wanneer geantwoord is 'Het was Romeinse soldaten verboden zich in wapenrusting in Rome te bevinden (en deze Numidiërs zijn gevechtsklaar/gewapend).'

15 maximumscore 1

In deze situatie (in de regels 29-30) is Hannibal van plan slag te leveren / stelt Hannibal zijn leger in slagorde op; in de eerdere situatie was hij op verkenning. / Hannibal neemt in deze situatie (in de regels 29-30) zijn hele leger mee; in de eerdere situatie alleen de ruitery / een deel.

Of woorden van overeenkomstige strekking.

Opmerking

Het scorepunt alleen toekennen wanneer beide onderdelen van het antwoord juist zijn.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

16 maximumscore 1

Nee, met exercitibus wordt zowel het Romeinse als het Carthaagse leger bedoeld / worden de legers van beide kanten/partijen bedoeld / worden beide legers bedoeld; met omnes copias wordt alleen het Carthaagse leger bedoeld.

Of woorden van overeenkomstige strekking.

Opmerkingen

- *Het scorepunt alleen toekennen wanneer beide onderdelen van het antwoord juist zijn.*
- *Niet fout rekenen wanneer in een overigens correct antwoord de ontkenning impliciet gelaten is.*

17 maximumscore 2

a

- angst/vluchten voor de vijand / dreiging/overmacht van vijanden 1

b

- Je ziet de soldaten met moeite hun wapens meenemen; dit is een levendige beschrijving van de situatie. 1

Of woorden van overeenkomstige strekking.

Opmerking

Bij b het scorepunt alleen toekennen wanneer beide onderdelen van het antwoord juist zijn.

18 maximumscore 1

potiundae (regel 37)

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

19 maximumscore 3

a

- Bij elke poging om Rome in te nemen / met de Romeinen slag te leveren breekt een noodweer los. / Het lot / De goden zou(den) Hannibal / de Carthagers ongunstig gezind zijn. 1

b

- (Hannibal hoort) dat de grond waarop Hannibal zijn legerkamp heeft opgeslagen (sindsdien/daardoor) niet minder waard is geworden / door iemand in Rome / door een Romein is gekocht / aan iemand in Rome / aan een Romein is verkocht 1

c

- (Hannibal hoort) dat de Romeinen versterkingen/troepen naar Spanje gestuurd hebben (die de Romeinen kennelijk niet nodig vinden voor de verdediging van Rome) / dat er troepen/soldaten vanuit Rome (naar Spanje) vertrokken zijn 1

Of woorden van overeenkomstige strekking.

Opmerking

Bij b niet fout rekenen wanneer geantwoord is '(Hannibal hoort) dat de grond waarop Hannibal zijn legerkamp heeft opgeslagen is gekocht/verkocht'.

20 maximumscore 2

a

- (Publius Cornelius) Scipio (Africanus Maior) 1

b

- Voorbeelden van een goed antwoord zijn: 1
 - Er staat dat de Romeinen heel bang zijn; in tekst 2 verjagen de Romeinen Hannibal tijdens zijn verkenningstocht nabij Rome.
 - Er staat dat de Romeinen heel bang zijn; in tekst 2 krijgt Hannibal (misschien ten onrechte) te horen dat het stuk grond waarop zijn kamp staat, verkocht is (voor de normale prijs).
 - Er staat dat de Romeinen bang worden bij het horen van de naam Hannibal; in tekst 2 worden de Romeinen bang bij het zien van de Numidische overlopers in de stad.

Opmerkingen

- *Bij a niet fout rekenen wanneer geantwoord is 'Scipio Minor'.*
- *Bij b geen scorepunt toekennen wanneer alleen geantwoord is 'Er staat dat er geroepen wordt 'Hannibal voor de poorten!' / dat de Romeinen Hannibals naam te horen krijgen; in tekst 2 wordt alleen beschreven dat de Romeinen Hannibal dicht bij de muren zien rondkijken.'*

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Tekst 3

21 maximumscore 2

a

- obtrectatione (regel 4); invidia (regel 4) 1

b

- Scipio had het strijdtoneel naar Noord-Afrika verlegd. / Het (Afrikaanse) vaderland moest verdedigd worden. Of woorden van overeenkomstige strekking. 1

Opmerkingen

- *Bij a het scorepunt alleen toekennen wanneer beide onderdelen van het antwoord juist zijn.*
- *Bij a niet fout rekenen wanneer geantwoord is 'obtrectatione atque invidia (regel 4)'.*

22 maximumscore 1

perplexe (regel 1)

23 B

24 maximumscore 1

inutili militum turba (regel 9)

25 maximumscore 1

Voorbeelden van een goed antwoord zijn:

- Livius/Hij wil Hannibal in een kwaad daglicht stellen.
- Livius/Hij wil spanning in het verhaal brengen (en is niet alleen geïnteresseerd in historische precisie).

26 maximumscore 2

- Hannibal verwijt zichzelf dat hij niet opgetrokken is naar Rome (direct na de slag bij Cannae). 1
- Hannibal verwijt zichzelf dat hij zijn tijd/energie besteed heeft aan het veroveren van / aan het rondhangen bij plaatsen in (Zuid-)Italië / bij onbelangrijke plaatsen. 1

Of woorden van overeenkomstige strekking.

27 maximumscore 2

twee van de volgende antwoorden:

- relinquentem (regel 14)
- abisse (regel 14)
- excedentem (regel 15)

per juist antwoord 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

4.2 Beoordelingsmodel voor de vertaling

	Kolon 28 (regel 2)	
28	maximumscore 2 Propter cuius difficultatem itineris Wegens de lastigheid/moeilijkheid van die/deze weg	
	Niet fout rekenen: propter door/dankzij	
	Niet fout rekenen: iter tocht	
	Niet fout rekenen: difficultas hindernis/probleem	
	Wegens die/deze moeilijkheid van de weg	1
	propter naast	0
	cuius itineris van de weg hiervan / van de weg van hem	1
	cuius van wie / wiens	0
	Kolon 29 (regel 3)	
29	maximumscore 2 in duas partes divisus exercitus, werd/is het leger in twee delen verdeeld	
	Niet fout rekenen: was/kwam er een verdeling van het leger in twee delen	
	Niet fout rekenen: exercitus landleger/infanterie	
	verdeelde hij/Manlius het leger in twee delen	1
	duo beide/allebei / de twee	1
	pars elke andere betekenis dan 'deel' of een synoniem daarvan	0
	exercitus groep/troep	1
	Kolon 30 (regel 3)	
30	maximumscore 2 et praecedere una iussa, en werd/is het ene deel / (er) een deel bevolen voor(op) te gaan	
	en beval hij/Manlius het ene deel / een deel voor(op) te gaan	1
	Wanneer ook kolon 29 actief vertaald is met hij/Manlius als onderwerp, deze onjuistheid hier niet meer aanrekenen.	
	Niet fout rekenen: una eerste	
	praecedere elke andere betekenis dan voor(op)gaan of een synoniem daarvan	0
	una samen	0
	iubere verzoeken/vragen	1
	iussa opgevat als zelfstandig naamwoord	0

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Kolon 31 (regel 3-4)
31 maximumscore 1
 altera magno intervallo cogere agmen.
 (en) het andere deel met/na een grote tussenruimte / op grote afstand de achterhoede te vormen

Niet fout rekenen: **altera** een ander (deel) / het tweede
 Niet fout rekenen: **magno intervallo** na/met een lange/grote tussentijd

Kolon 32 (regel 4)
32 maximumscore 1
 Media impedimenta interposuit.
 In het midden plaatste hij (de) bagagetroepen (ertussen)

Niet fout rekenen: Hij plaatste (de) bagagetroepen ertussen(in) / er midden tussen(in)
 Niet fout rekenen: **Media** als middelste
 Niet fout rekenen: **interponere** invoegen
 Niet fout rekenen: **interposuit** Manlius plaatste

Kolon 33 (regel 4-5)
33 maximumscore 2
 Plaustra cum pecunia publica erant
 Dat waren (vracht)wagens met (het) staatsgeld / (de) staatsgelden

Niet fout rekenen: Vrachtwagens waren voorzien van / (voorzien) met (het) staatsgeld / (de) staatsgelden
 Niet fout rekenen: **pecunia publica** staatsinkomsten/staatskas/oorlogskas
 Niet fout rekenen: **pecunia** vermogen/eigendom
 Niet fout rekenen: **publicus** van het volk / openbaar
 Dat waren (vracht)wagens van de staat met (het) geld 1
cum niet opgevat als voorzetsel 0

Kolon 34 (regel 5)
34 maximumscore 1
 pretiosaque alia praeda.
 en (met) (de) kostbare andere (krijgs)buit / (de) overige waardevolle buit

Vraag	Antwoord	Scores
35	<p>Kolon 35 (regel 5) maximumscore 2 Ita cum per saltum iret, Toen hij zo door/over de/een pas / door een/het (bosrijke) dal / door een/de kloof / een/het bergwoud ging</p> <p>Niet fout rekenen: Ita dus Niet fout rekenen: cum terwijl cum nadat/omdat cum hoewel cum niet opgevat als voegwoord saltus weide saltus sprong iret ze gingen</p>	<p>1 0 0 0 1 0 1</p>
36	<p>Kolon 36 (regel 6-7) maximumscore 2 Thraecum decem haud amplius milia (kolon 37) (kolon 38) viam circumsederunt. omsingelden hoogstens tienduizend (van de) Thraciërs de weg</p> <p>Niet fout rekenen: circumsedere belegeren / (gaan) zitten rondom Thraecum opgevat als accusativus (enkelvoud)</p>	<p>0</p>
37	<p>Kolon 37 (regel 6-7) maximumscore 1 ex quattuor populis, Astii et Caeni et Maduateni et Coreli, uit/van vier volken, Astiërs en Caeniërs en Maduateniërs en Coreliërs</p> <p>Niet fout rekenen wanneer bij de namen van de volken eenmaal of meermalen het bepaalde lidwoord is gebruikt. Niet fout rekenen wanneer in de vertaling de Latijnse namen van de volken zijn genoteerd. Niet fout rekenen wanneer eenmaal of meermalen het woord 'en' in de vertaling is weggelaten. populus menigte</p>	<p>0</p>

Vraag	Antwoord	Scores
38	<p>Kolon 38 (regel 7) maximumscore 1 ad ipsas angustias (precies) bij/in de engte(n) / in/op/bij de (berg)pas</p> <p>Niet fout rekenen: ad tot (aan) Niet fout rekenen: ipsas angustias de engte(n) zelf / de (berg)pas zelf Niet fout rekenen: angustias een engte/(berg)pas ad naar angustiae moeilijkheid</p>	0 0
39	<p>Kolon 39 (regel 8) maximumscore 1 Opinio erat Er bestond/was de mening / het/een vermoeden / Er ging een/het gerucht / Men was van mening / had het/een vermoeden</p> <p>Niet fout rekenen: De Romeinen hadden de mening / het vermoeden</p>	
40	<p>Kolon 40 (regel 8) maximumscore 1 non sine Philippi Macedonum regis fraude id factum; dat dit/dat/het door verraad door de Macedonische koning Philippus gebeurd/gedaan was</p> <p>Niet fout rekenen: id factum dat deze daad was / dat dit een daad was Niet fout rekenen: factum gebeurd/gedaan is / gebeurde / gedaan werd</p>	
41	<p>Kolon 41 (regel 8-9) maximumscore 1 eum scisse (dat) hij had geweten / hij zou geweten hebben</p> <p>Niet fout rekenen: (dat) hij wist / (dat) hij heeft geweten</p>	
42	<p>Kolon 42 (regel 9) maximumscore 2 non alia (kolon 43) redituros Romanos, dat de Romeinen niet langs een andere route zouden terugkeren</p> <p>Niet fout rekenen: redituros Romanos dat de Romeinen zullen terugkeren alia anders alia in andere opzichten / verder redituros Romanos dat de Romeinen terugkeerden redituros Romanos dat de Romeinen teruggekeerd zijn</p>	1 0 1 0

Vraag	Antwoord	Scores
43	<p>Kolon 43 (regel 9) maximumscore 1 quam per Thraeciam dan door/via/over Thracië</p>	
44	<p>Kolon 44 (regel 9-10) maximumscore 2 et quantam pecuniam secum portarent. en hoeveel geld ze met zich meevoerden</p> <p>Niet fout rekenen: pecunia vermogen/eigendom Niet fout rekenen: secum met/bij zichzelf Niet fout rekenen: secum portare bij zich hebben en zoveel geld voerden ze met zich mee</p> <p>quantam zoveel als</p>	<p>0 1</p>
45	<p>Kolon 45 (regel 10) maximumscore 2 In primo agmine imperator erat, Aan/Bij/In het begin van de colonne/stoet / Aan de kop van de colonne/stoet / In/Bij de voorhoede was de (opper)bevelhebber</p> <p>Niet fout rekenen: primo agmine de voorste/eerste colonne/stoet Niet fout rekenen: imperator (zegevierend) veldheer primo opgevat als bijwoord imperator Manlius imperator keizer</p>	<p>0 1 0</p>
46	<p>Kolon 46 (regel 10-11) maximumscore 2 sollicitus propter iniquitatem locorum. ongerust/angstig/aandachtig wegens/door de oneffenheid/moeilijkheid van de omgeving / het terrein</p> <p>Niet fout rekenen: propter dankzij Niet fout rekenen: locorum vertaald met meervoud Niet fout rekenen: locus plaats/streek/gebied sollicitus hevig bewogen propter naast Wanneer ook in kolon 28, hier niet meer aanrekenen. locorum vertaald zonder het bepaald lidwoord locus positie/situatie locus elke andere betekenis dan omgeving/terrein/plaats/streek/gebied</p>	<p>1 0 1 1 0</p>

Vraag	Antwoord	Scores
47	<p>Kolon 47 (regel 11) maximumscore 1 Thraeces nihil se moverunt, De Thraciërs bewogen (zich) helemaal niet / geenszins</p> <p>Niet fout rekenen: nihil wat betreft niets Er bewogen (zich) (helemaal) geen Thraciërs nihil se moverunt (ze) bewogen (zich) niets se movere zich verwijderen</p>	0 0 0
48	<p>Kolon 48 (regel 11-12) maximumscore 1 donec armati transirent. zolang de gewapenden langsmarcheerden</p> <p>donec tot(dat)</p>	0
49	<p>Kolon 49 (regel 12) maximumscore 1 Postquam (kolon 50) viderunt, Nadat/Toen ze gezien hadden</p> <p>Niet fout rekenen: Nadat/Toen ze zagen / gezien hebben Niet fout rekenen wanneer kolon 49 en kolon 50 samen vertaald zijn als 'Nadat/Toen ze de vorsten/eersten / de voorhoede de engte(n)/(berg)pas hadden zien passeren / Nadat ze de vorsten/eersten / de voorhoede de engte(n)/(berg)pas zagen passeren'. Wanneer kolon 49 en kolon 50 samen vertaald zijn als 'Toen ze de vorsten/eersten / de voorhoede de engte(n)/(berg)pas zagen passeren', 1 scorepunt in mindering brengen bij kolon 50.</p>	
50	<p>Kolon 50 (regel 12) maximumscore 2 primos superasse angustias dat de vorsten/eersten / de voorhoede de engte(n)/(berg)pas gepasseerd waren/was/had(den)</p> <p>primos eerst / als eerste(n) primos verbonden met angustias primos superasse dat de vorsten/eersten / de voorhoede passeerde(n) angustias vertaald zonder het bepaald lidwoord Wanneer angustiae met dezelfde onjuiste betekenis is weergegeven als in kolon 38, hier niet meer aanrekenen.</p>	0 0 1 1

Vraag	Antwoord	Scores
51	<p>Kolon 51 (regel 12-13)</p> <p>maximumscore 2</p> <p>postremos nondum appropinquantes, en ze de achtersten/laatsten/achterhoede nog niet hadden zien / zagen naderen</p> <p>Niet fout rekenen: en (ze gezien hadden / zagen) dat de achtersten/laatsten/achterhoede nog niet naderde(n)</p> <p>postremos tenslotte / als laatste(n) 0</p> <p>Wanneer primos (kolon 50) op dezelfde manier onjuist is vertaald, deze onjuistheid bij postremos niet meer aanrekenen.</p> <p>en (ze gezien hadden / zagen) dat de achtersten/laatsten/achterhoede nog niet genaderd waren/was 1</p> <p>terwijl de achtersten/laatsten/achterhoede nog niet genaderd waren/was 1</p> <p>appropinquantes opgevat als nominativus 0</p>	
52	<p>Kolon 52 (regel 13)</p> <p>maximumscore 2</p> <p>impedimenta et sarcinas invadunt. overvielen ze de bagagetroepen en (namen ze) de bagage (met geweld in bezit)</p> <p>Niet fout rekenen: namen ze de bagagetroepen en de bagage (met geweld) in bezit</p> <p>Niet fout rekenen: invadunt vertaald met onvoltooid tegenwoordige tijd</p> <p>Niet fout rekenen: et met</p> <p>sarcinas lasten/gewichten 1</p> <p>sarcinas kind(eren) 0</p>	

5 Aanleveren scores

Verwerk de scores van alle kandidaten per examinator in de applicatie Wolf.
Accordeer deze gegevens voor Cito uiterlijk op 24 juni.

6 Bronvermeldingen

- afbeelding 1 J. Meursius, Prins Ferdinand als Hannibal onderweg in de Alpen, 1636
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/7/70/Plate_15-_Ferdinand_as_Hannibal_crossing_the_Alps%3B_from_Guillielmus_Becanus%27s_%27Serenissimi_Principis_Ferdinandi%2C_Hispaniarum_Infantis...%27_MET_DP874808.jpg, bekeken op 4 juli 2023
- tekst 1 Livius, Ab Urbe Condita 21.44
- tekst 2 Livius, Ab Urbe Condita 26.10.3-26.11.8
- tekst 3 Livius, Ab Urbe Condita 30.20.2-9
- tekst 4 Livius, Ab Urbe Condita 38.40.6-10
- vraag 20 In Vain, Hannibal ad portas, in: All Hope is Gone, 2021
<https://www.songtexte.com/songtext/in-vain/hannibal-ad-portas-g3b5dd0a0.html>